

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani. Učiteljska tiskarna, Frarčičkanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vsak vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Tudi srbsko učiteljstvo se izreka za ločitev prosvetne uprave od politične. (Možnost posebnih večjih prosvetnih oblasti.)

G. Živ. Radosavljevič kaže da su se njegova predviđanja još na Skupštini u Sarajevu ispunila. U svoje vreme, greškom i nepažnjom, uvukle su se u jedan pozitivan zakon (Zakon o centralnim vlastima i neke takve odredbe — koje su u ostalom samo rđava kopija iz tujih zakona — koje školu i učiteljstvo i prosvetu neposredno stavljaju pod uticaj policijske i političke vlasti. Po tim odredbama vel. župan može da uspešno deluje i da premešta učitelje (čak i preko sreskih poglavara), da ih tretira (pa čak i školske nadzornike i inspektore) kako on hoće, da po njegovom nalogu sva akta školska, policija potpisuje itd.

Od kolikih štetnih posledica to može biti po školu i prosvetu, to se tek sad počelo uvidati svuda pa i u prosvetnoj centrali.

S toga se počelo ozbiljno raditi da se zakonodavni putem to stanje izmeni i od škola i učiteljstva odstrani taj uticaj policijskih vlasti i obezbedi im se miran i uspešan rad. Škole i učiteljstvo treba da ostanu isključivo pod nadzorom i vlašću samo prosvetnih organa i prosvetne centrale i ničijom više.

Pored koraka koji su u tom smislu preduzeti u Ministarstvu Prosvete potrebno je da se pozovu i sve prosvetne organizacije: Učiteljsko, profesorsko i druga društva, da na svojim skupovima tretiraju ovu stvar i preko javnosti traže oslobođenje škole i prosvete od zavisnosti policije.

Možda će se s nadležne strane predložiti potrebne izmene, koje bi ušle u nov projekt Zakona o nar. školama — i ako on prođe kroz Skupštinu — taj novi Zakon potro bi te štetne odredbe po školu i prosvetu u Zakonu o central. vlastima.

Postoji namera da zemlja se podeli na 9 velikih prosvetnih oblasti.

Iz seje Izvrš. Odb. UJU

v Beogradu, 14. februara 1925.

Naša borba za ločitev prosvetne uprave od politične državne uprave je upravičena.

Vedno bolj prodira to mišljenje, da si se ga politični krogi še vedno branijo. Ne iz stvarnih razlogov, pač pa, bi rekli, bolj iz starih tradicij se branijo in več iz vzroka, ker si ne vzamejo časa, da bi se popolnoma ugotovili v problem sam in bi ga presojali z vidika koristi za šolo in prosveto.

Pošto opravljajo zato izvežbani uradniki, železnico tudi, vojaštvo tudi, zdravstvo tudi itd. in na čelu vsake uprave so le strokovnjaki iz dotične stroke; le pri šolstvu bi moral biti na čelu jurist in od njega naj bo odvisna

usoda in odločitev v strogo strokovnih vprašanjih.

Seveda se naši upravni juristi ne morejo sprijazniti s tem, da bi oddali prosveto šolnikom in da bi s tem izgubili vpliv na učiteljstvo, dasi je danes dokazano dejstvo, da je prosveta po prevratu znatno napredovala, bolj napredovala, kakor pred prevratom, ko so bili na čelu prosvete deželni predsedniki. Napredovala je pa zato bolj, ker so ji bili na čelu šolniki, ki so stvarno presojali posamezna vprašanja, ker so sami dobro poznali ustroj šolstva, ker so sami poznali učiteljstvo in so ga znali presojati iz strokovnih vidikov in političnega dela, v katero juristi nimajo vpogleda; napredovalo je šolstvo in prosveta zato, ker prosvetni delavci niso bili podvrženi onim skrajno kvarnim strankarsko političkim vplivom, katerim so podvrženi z onim momentom, ko bo prosveta podrejena politični državni upravi.

Če je bila ločitev prosvetne uprave od politične državne uprave mogoča po prevratu in če je prosveta dobro napredovala in se tako močno dvignila v tem času, zakaj bi ne bilo to mogoče tudi za bodoče?!

Na čelu srezke in oblastne šolske uprave naj bo šolnik in on naj ima končni, odločujoči vpliv za svoje področje v prosvetnih vprašanjih!

Tudi ni vzroka in ne utemeljenih razlogov, da bi se prosvetne oblasti morale zlagati s političnimi. Nasprotno, zelo mnogo je činjenic, ki govore za to, da bi bile večje prosvetne oblasti od sedanjih političnih in to v interesu kulturnega in prosvetnega napredka in stopijo zgolj administrativni razlogi, ki govore za manjše oblasti, daleč v ozadje napram kulturnim in prosvetnim argumentom. In še administrativni razlogi so se tudi pojavili zaradi splošne neurejene upravne zmede; pri urejenju uprave bi pa popolnoma odpadli ti argumenti, ali pa se tako zmanjšali, da bi sploh ne prišli v poštev.

Če je bila mogoča drugačna vojna razdelitev države, zakaj bi bila nemogoča posebna prosvetna razdelitev države?

Zakon o obči upravi je potisnil pač vse v eno šablono, ker je bolj upošteval administracijo, kakor pa stvarne potrebe stroke, kar bi se sigurno ne zgodilo, če bi bil zakon o narodnih šolah izdelan

pred zakonom o obči upravi ali pa vsaj z njim vzporedno.

Posledica enakih prosvetnih oblasti s političnimi je bila podreditve prosvetne uprave politični državni upravi, t. j. velikim županom — zakon o obči upravi se je pač izvajal popolnoma in gre izvedba že sedaj tudi preko čl. 88. istega zakona, ki omogoča posebne večje prosvetne oblasti.

Posledice podreditve prosvete politični upravi.

Vpliv lajkov na učiteljska premeščenja. — Gaženje stalnosti. — Gaženje disciplinskega postopka. — Na krov!

In zgodilo se je, kar se zdi vsakemu, količjak objektivno mislečemu človeku nemogoče: Šolski upravitelj Mirko Lešnik je predstavljen na predlog velikega župana v Mariboru po § 71. iz Marenberga k Sv. Duhu na Stari gori.

To vest smo prinesli že zadnjič v oficialnem obvestilu. Dasi se je o tej nameravani prestavitvi govorilo po dravski dolini že več tednov, vendar smo bili uverjeni, da so vse to le prazne govorice. V to smo bili tembolj upravičeni, ker poznamo našega tovariša že več let ne samo kot tovariša šolnika in organizatorja, ampak tudi kot vsestranskega kulturnega in gospodarskega delavca izven šole, ki si je tekom dolgoletnih trdih bojev z našimi obmejnimi narodnimi nasprotniki pridobil ne samo obilo izkušenj, ampak tudi neoporečnih zaslug za narodno in državno misel. Zakaj, da bi šla oblast tako daleč in zadala sama tak udarec pravici in resnici v obraz, to se nam je zdelo tudi za današnje čase, ko se dogaja marsikaj neverjetnega, posebno še s šolo in učiteljstvom, vendarle — nemogoče.

In kljub vsemu je istina, silno trpka istina, ki vzbuja v naših vrstah skrajno ogorčenje, vzbuditi ga pa mora v vsej poštenosti, katere še ni docela zaslepila gola osebna in strankarska strast.

»S čim je zaslužil tov. Lešnik tako persekucijo?« se danes vprašuje z vso upravičenostjo? — Da morejo ta slučaj objektivno presoditi tudi tisti, kateri ne poznajo tovariša Lešnika, ne razmer, v katerih deluje, zato naj sledi tukaj nekaj podatkov.

Imenovani ima 20 službenih let, ženo in petero otročičev, katerih najstarejši ima jedva 10 let. Od prevrata do današnje presentacije je deloval kot šolski upravitelj v obmejnem trgu Marenbergu, pol ure od železniške postaje ter vodil šestrazredno osnovno šolo, otroški vr-

Danes se že vse učiteljstvo protivi podreditvi prosvetne uprave politični — in ima tudi upravičene vzroke za to.

Prav je rekel tov. Ž. Radosavljevič, da se je ta pogreška izvršila zaradi naše nepažnje in da se je utihotala ta pogreška v zakon o obči upravi, a kakor se je zakonodajnim potom napravila, se da tudi zakonodajnim potom odpraviti s šolskim zakonom. —k.

tec in obrtno nadaljevalno šolo. Poleg svoje velike zaposlenosti v službi, je posvetil vse svoje moči in bogate izkušnje narodnemu, kulturnemu in gospodarskemu delu izven šole in je naravnost večšak v upravnih, zlasti občinskih zadevah. Ni narodno - kulturnega, ne gospodarskega društva in korporacije v kraju, kjer ne bi on sodeloval ne samo kot član, ampak navadno kot odbornik v tistih funkcijah, katere dajo največ posla. Ob prevratu se je naravnost žrtvoval ter na ponovne pismene in osebne intervencije takratnega Narodnega sveta zapustil ženo in družino ter šel reševati naš obmejni Marenberg, kateri je bil menda najhujše sršenovo gnezdo proti našemu narodu in državi. Prevzel je in vodil občinske posle, okrajni zastop in prebival na teh vročih vulkanskih tleh, kamor so si plahe noge mnogih takozvanih narodnih voditeljev upale komaj stopiti pri belem dnevu. Vzdržal je, da je prišla pomoč vojaštva in skupno delal samo za dobrobit države in našega naroda. Bil je član okrajnega šolskega sveta, član Sokola, Orjuna, v upravnem svetu hranilnice, zadruga itd.

Kljub vsemu temu pa nikdar in nikoli ni zanemarjal šole, ampak ga je šolska oblast kvalificirala vedno prvovrstno. Dasi je bila pred nekaj leti zavlada na šoli med učiteljstvom disharmonija, vendar nikakor ni bila to njegova krivda, ampak je bila le posledica intrig izven šole, katerim je deloma bilo nasledlo v burni dobi še neizkušeno učiteljstvo. Šolska oblast ni uvedla proti njemu nobenega disciplinarnega postopanja, ker se je po raznih pritožbah uverila, da je mož vedno in povsod postopal pravilno. Zadnja leta je pa uradno ugotovljeno, da vlada na šoli sloga in harmonija.

In ta naš tovariš je »odlikovan« po tolikoletnem vestnem izpolnjevanju dolžnosti, po tolikem in vsestranskem žrtvo-

LISTEK.

Moja prva učiteljska služba.

V prijetni družbi upokojenih učiteljev sedi nadučitelj A. Zbog 81 letom, ki jih nosi na svojem hrbtu, je mož še vedno mladeniško čil, čvrst in jako družaben. Izza svojega službovanja nam pripoveduje marsikaj zanimivega. Med drugim nam je orisal tudi spomine na prvo svojo učiteljsko službo. So zelo zanimivi, zato naj jih podam v naslednjem. Pripovedoval je:

»Že kot gimnazijcu se mi je vzbudilo veselje do učiteljskega stanu, zato sem se odločil, da vstopim v tedanjo preparandijo v Idriji. Ko sem jo leta 1861. dovršil, sem dobil seveda v nemščini pisani dekret za službeno mesto na novo-ustanovljeni ljudski šoli v A. Ta dekret se je glasil takole:

Uradno se Vas odreja za podučitelja v A. S to službo je spojeno tudi cerkovniško in organizatorsko opravilo s pristavkom, da se podaste tja in nastopite službo s 1. novembrom t. l. in sprejmete tam nadaljne ukaze tamošnjega župniškega in šolskega načelstva, po katerih se Vam je ravnati najtočneje. Pričakuje se od Vas, da se boste z živahno pridnostjo in primernim čtivom čimdalje bolj izobraževali in, da boste pri šolski mladini z

metodičnim postopanjem in pedagoškim taktom uspešno delovali, da si boste z zmernim in preudarnim vedenjem pridobili občeno spoštovanje, zlasti pa, da se boste z voljno pokorščino in s prepoštljivim obnašanjem prikupili svojim predstojnikom, da postanete s svojim, povse verskim in moralnim življenjem vzor in da boste s kar najtočnejšim izpolnjevanjem uradnih dolžnosti, po uradni instrukciji, delali čast sebi in svojemu stanu.

Knezoškofijski konzistorij v Ljubljani, dne L. S. Anton Kos l. r., generalni vikar. — Jurij Zavašnik l. r., višji šol. nadzornik.

Da leži vas A. nekeje v Beli Krajini onkraj Novega mesta sem vedel, a kje, mi ni bilo znano. Torej proti Novemu mestu bo treba kreniti, potem mi pa že povedo ljudje pravo pot, da pridem tja.

Ko se je približal čas nastopa moje službe, sva jo z očetom mahnila iz Ž. na Gorenjskem v Ljubljano. Na trgu Sv. Jakoba so se že od nekaj shajali Dolenjci, ki so ob sredah in sobotah pripeljali v Ljubljano drva. Ko sva prišla z očetom tja, sva po daljšem poizvedovanju dobila moža, ki je bil iz Trebnjega. Oče ga je vprašal, če me hoče do doma vzeti na svoj voz; mož je v to dovolil takoj. Naložila sva moj kovčeg, napolnjen s potrebno obleko, perilom ter knjigami

in seveda tudi z notami, ki naj mi služijo pri orgljanju; tedaj namreč je moral vsak učitelj opravljati obenem tudi službo organista, saj je bila ta služba pri kmetih in duhovnikih prva in najvažnejša; učiteljska je bila postranska stvar. Ob poznem popoldanski uri je bil mož pripravljen za odhod. Poslovil sem se od svojega dragega očeta, sedel na voz in hajdi po dolenski cesti dalje. Med potjo sva se ustavila le enkrat; stopila sva v krčmo, da se nekoliko okrepčava. Popila sva polič vina in pojedla nekaj kruha. Plačal je celo ceho mož sam, gotovo je vedel, da nisem posebno pri denarju. Pozno v noč sva se pripeljala v Trebnje na voznikov dom. Njegova žena naju je sprejela prav ljubezljivo in povabila je k večerji tudi mene. Prav rad sem se odzval prijaznemu povabilu, saj me je že želodec opominjal na praznoto, ki je vladala v njem. Večerjala sva domače klobase, krvave in jetrne, pa dobro zabeljeno kisl zelje. Po večerji smo se razgovarjali o raznih stvareh in seveda tudi o mojem nadaljnjem potovanju. Ker je mož uvidel, da si sam ne bom vedel pomagati dalje, se mi je prostovoljno ponudil, da me pelje naslednje jutro v Novo mesto. Spravili smo se k počitku in ob štirih zjutraj je bil voz že pripravljen. Ko sva dospela v Novo mesto, sem vprašal svojega dobrovoljnega voznika, koliko mu dolgujem za voz, prehrano in

prenočišče, a ni mi hotel računati ničesar. Takih dobrih mož se dobi danes bore malo, ker se hoče sedaj vsakdo okoristiti z vsem kar stori. Zahvalil sem se mu prav iskreno za njegovo ljubeznivost in dobroto, stisnil mu roko v slovo in sedel na poštni voz, ki me je preko Gorjancev pripeljal do L., od tam pa sem korakal peš do A., kraja mojega službovanja.

Kaj sedaj? Podal sem se najprej v župnišče, da se predstavim gospodu župniku K. Ko mu povem, kdo sem in po kaj sem prišel, je nagubil čelo in rekel: »Čemu ste prišli, saj imamo tu svojega mežnarja in organista, ki bo opravljal tudi učiteljsko službo; le pojdite nazaj, tu Vas ne potrebujemo!« Jaz pa sežem samozavestno v žep ter izvlečem iz njega svoj dekret, rekoč: »Gospod župnik, prosim, to je moj dekret, podpisan od gospoda višjega šolskega nadzornika, kanonika Zavašnika, s tem dekretom sem imenovan semkaj in ostanem tu.« Župnik me pogleda od nog do glave, in videti mu je bilo, da mu moj energičen nastop ni bil kaj po volji. Ker pa je vedel, da se Zavašniku ne more in ne sme upirati, reče osorno: »No, pa ostanite!« Nato ga prosim, naj mi pove kje je šola, kje je moje stanovanje in kje bom imel hrano. Odgovori mi: »Šola je tu blizu, tam imate tudi svoje stanovanje, toda šele tedaj, ko bo izpraznjeno, a hrane tu